

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. VI. De propinquitate causæ cum effectu.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

re rem, quam quæ immediatè eam antecedit. Ergo sicut ad operandum non requiritur in causâ nisi contiguitas localis cum passio, siue per hanc siue per illam partem fiat, ita causâ immediatè antequam existat, poterit operari; quod tu ipse negas. Respondeo ergo, concessio Antecedenti (de quo fatus Sectione sequenti) negando consequentiam. Ratio discriminis est, quia res, quæ antè immediatè existit, si modò non existat, modò est tam nihil ac si non exstiteret: vnde modò non potest aliquid operari, non secus ac si nunquam exstiteret: defectus autem penetrationis causâ cum passio non collit, quò minus in agente includatur de facto virtus producendi, quia non impedit continentiam effectus in causâ. An autem possit causâ in distans operari, dicitur Sectione sequenti.

44 Legitur omnino concludendum est, causam non existentem non posse operari, etiamsi immediatè antè existerit; quæ est sententia Aristotelis apud Hurtadum supra, & ab omnibus defenditur, aliis quibus dumtaxat Thomistis exceptis. Probatut primò ad hominem, quia per te, si causâ non existit prius, non potest nunc operari, ergo etiamsi existerit. Probo consequentiam, quia quod existerit, non efficit ut modò habeat physicè aliquid amplius, quam si non exstiteret, quod per se videtur manifestum.

Dices: Manet causâ in virtute. Contrâ, manere causam in virtute, nihil est aliud, quam manere effectum causæ; sed per te non potest modò esse causâ in virtute, etiamsi futura sit realiter in instanti sequenti, quia modò non est in se ipsâ; ergo etiamsi antè fuerit, quia tamen modò non est in se ipsâ, non poterit esse in virtute, id est, in effectu seu operatione. Aduerte, manere in virtute, idem esse formalissimè, ac manere in operatione: vnde, quando dicitur, posse manere in operatione, quia potest manere in virtute, respondetur idem per idem.

45 Contrâ Secundò ad hominem, quia per te non potest causâ, quæ antè exstiterit, operari in instantibus sequentibus, sed solum in primo immediato suæ existentie, ergo neque in hoc potest operari. Probo consequentiam clarè, quia non habet magis causâ in primo instanti quo non est, quam in millesimo postea, ergo vel in nullo poterit operari, vel in vtroque. operari autem in vtroque, omnino est ridiculum, aliàs possemus timere ne discerneremur à leone mortuo ante mille annos, ut benè quidam notauit; ergo dicendum est, in nullo posse operari.

43 Absolutè impugnatur eadem opinio, quia nulum subiectum potest causare materialiter aliquid formam, nisi existat simul cum ipsâ formâ, quod negat nullus; ergo neque alia causâ poterit causare, si non existat. Pater consequentia, quia tam necessaria est causâ efficiens respectu effectus, quam causâ materialis. Antecedens probatur ab Hurtado, quia si subiectum posset causare materialiter non existens, ergo non existens posset esse album, quod est ridiculum. Non placet hæc probatio, quia esse album, includit formalissimè ipsum subiectum albedinis, ut compartem; non potest autem totum esse, si partes non sint, quia totum non distinguitur à partibus; quare qui diceret, subiectum causare dum non existit, non deberet dicere, tunc subiectum denominari

à formâ, aut tunc esse album v. g. sed tunc tantum esse albedinem & causalitatem materiale in illam, ortam tamen à subiecto præcedenti; quod non est tunc esse formaliter album. Disparitas à priori est, quòd causâ adæquatè distinguitur ab effectu; vnde non dicit tantam repugnantiam effectum esse quando non est causâ, quam totum esse quando non sunt partes, quia totum non distinguitur ab illis. Melius ergo probatur illud Antecedens, quia repugnat, naturaliter loquendo, etiam per vnicum instans accidens esse sine substantiâ, quod omnes fatentur, ob hanc rationem præcisè, quia dependet accidens à substantiâ ut à causâ materiali; ergo nulla causâ materialis poterit causare dum non existit.

Tertiò impugnari posset, quia hoc concretum, *causa operans*, dicit duo, & causam, & ipsam operationem; ergo non poterit causâ esse operans, nisi ipsa sit; sicut non potest partes esse albus, nisi existat. Sed huic rationi respondebunt aduersarij, in eo casu non existere totum illud concretum *causa operans*, sed solum operationem, precedentem tamen à causâ quæ antè fuerat.

47 A priori nostra sententia probatur, quia nemo dat quod non habet, sed causâ non existens nulum habet esse de facto, ergo de facto non poterit causare aliquid; quia causare, est dare esse effectui. Nec potest dici, sufficere causam esse possibilem, quia hoc non est esse aliquid de præsentia, sed posse esse; sicut posse esse sapientem, non est actu esse sapientem. quare de præsentia non poterit ut sapiens disputare, si sapiens non sit, quantumvis esse possit sapiens: dicam enim Disputatione 11. Metaphysicâ, à num. 10. rem puerè possibilem tam nihil esse de præsentia, quam Chimæram; ergo tam non poterit physicè operari, quam non potest Chimæra.

SECTIO VI.

De propinquitate causæ cum effectu.

48 Non disputo de causâ materiali & formali, quia hæc requirunt vniionem inter se, vniõ autem non potest esse inter res distantes, vnde necessariò hæc causæ requirunt indistantiam: nec de finali, quia hæc solum operatur mediâ cognitione sui, siue ut cognita; ut autem cognoscatur, non est necessarium ut sit potentie cognoscitiuæ coniuncta: solum est ergo sermo de efficiente. De causâ indistanti egit Aristoteles libro 7. sed immeritò eò distulit hanc difficultatem: cum enim in præsentia agatur de causis, oportuit etiam & de conditionibus requisitis ad agendum, qualis est propinquitas, disputare.

SUBSECTIO PRIMA.

Causa non agit in distans, nisi operetur in medium.

SCOTVS & alij apud P. Suarezium Disputatione 18. Metaphysicâ, sect. 8. num. 2. opinantur, posse causam operari in distans, nihil
Ec 3 ope-

operando in medio. Communior verò sententia docet, nullam causam in distans posse operari, nisi aliquid operetur in medio. Ita P. Suarez & alij apud Huradum Disputatione 9. Physicæ §. 70. quos ipse sequitur. Tandem quidam recentiores in extremum oppositum declinantes, dixerunt, nullam causam, neque operando aliquid in medio, posse in distans immediatè operari.

PRIMA CONCLUSIO. Nulla causa creata potest operari in distans, nihil operando in medio. Hanc docet secunda sententia suprà posita, & probatur à nonnullis recentioribus ex sollicitudine, quâ naturâ horret vacuum: cuius nulla potest esse ratio, nisi quia per vacuum impeditur influxus superiorum corporum in inferiora, dum non possunt in illo medio vacuo aliquid operari.

49 Hæc ratio imbecillima est, quia, licet daretur aliquod vacuum vnius oui, aut vnius stadij, saltem per latera, & ad partes continuaretur totus aër, ergo per illum poterant astra calis suas influentias mittere, licet eo casu non omnino viâ rectâ pergerent. Secundo, quis dixit tibi, vel ostendit, tam continuas, vniuersales & necessarias in omnia corpora esse calis influentias, vt nec per vnum ictum oculi posset lapis v. g. illis carere, ideoque non patiatur suprà se, nec per momentum vnum, vel minimum vacuum, ne continuo rorè calis priueretur? Idem est in maris visceribus. vnde enim, vel quâ experientiâ nouisti perituram maris aquam, si vel duobus momentis non reciperet influentias? Libro 1. v. ostendam quæ sit ratio, cur natura vacuum horreat. Nostra ergo conclusio efficacius probatur quotidianis experientis: videmus enim, eo ipso quòd inter solem & nos aliquod corpus opacum, id est incapax lucis interponatur, non posse à sole in nobis produci lucem, præcisè quia non producit in corpore intermedio, ergo quia non potest sol operari in distans nihil operando in medio. Quòd si dixe-

50 rim, impediri lucem propter resistentiam corporis opaci, quæ non daretur si ibi esset vacuum; facile reicietur, quia resistentia corporis opaci non est alia, nisi quâ impedire in ipso producat lux; hanc autem resistentiam etiam haberet vacuum, multò enim minùs potest produci lux in vacuo quàm in corpore opaco, ergo magis resisteret vacuum quàm corpus opacum, ergo illud impedimentum præcisè est, quia non potest causa operari aliquid in distans, quin operetur in medio. Eadem etiam experientia est in speciebus, quas mittit obiectum ad potentiam visuam, quæ non possunt in illâ produci, si interponatur corpus incapax illarum, quale est opacum; idem in auditu, odoratu, &c. Nec est vllum agens creatum, cuius actiuitas non retardetur interposito corpore incapaci illius effectus, quod non heret (vt ostensum est) si posset agens in distans agere, non operando in medio.

Video, posse aduersarios has experientias in occultas eorum agentium naturas reducere, & negare causam esse quam nos assignauimus. Sed hoc clarè reicitur: nam licet id fieri possit, quando ignoratur ratio à priori, at quando clarissima experientia ratio reddi potest, quis volet per latebras & occultas qualitates, aut rerum naturas difficultatem explicare? In præsentia autem nos (vt paulò antè ostendi) claram reddimus rationem, cur ergo ad tenebras confugiemus, cum (vt

iam monstro) nullius ponderis sint aduersa argumenta?

Dices Primò pro Scoto: Magnes attrahit ferrum distans, nihil operando in medio: item torpedo ligat brachium piscatoris distans ab ipso, basiliscus occidit aspectu homines distantes; item fascinantes in distanti operantur, & in medio nihil, ergo. Hæc omnes experientie non vrgent: Respondeo enim, in omnibus prædictis & similibus casibus produci per aërem intermedium ab illis agentibus quasdam qualitates quæ non sentiuntur, neque aliquid in medio efficiunt, propter incapacitatem aëris interpolati respectu eorum effectuum: nam licet in aëre recipiatur qualitas attractiua ferri, quæ recipitur in ipso ferro, non tamen attrahitur aër sicut ferrum, quia magnes non habet virtutem attrahendi aërem, sed ferrum. Similiter fascinantes licet producant qualitatem in aëre intermedio, non tamen nocent aëri, sed animali, quia aër est incapax illius damni. Similiter dicendum est in alijs exemplis.

Fortè replicabis: Hæc qualitas in medio producta, si occulta est, ergo ignota, ergo & gratis conficta ad euadendam vim argumenti. Respondeo, me ipsis tuis experientis probare meam sententiam, & simul ostendere, non gratis eam qualitatem in medio à me poni: quia si inter basiliscum v. g. & hominem ponatur aliquod corpus incapax illius nociuæ qualitatis, quale esset murus aliquis, non poterit in distanti nocere præcisè, quia in medio nihil operatus est. Idem est in torpedo: tunc enim tantum piscatori nocet, quando hamum apprehendit, & sic per filum emittit suam vim, quod esset proflus impertinens si nihil in medio efficeret. Ita magnes facilius attrahit, quando non interponitur corpus impediens in medio productionem eius qualitatis.

Dices Secundo: Si quis ad ignem sedeat, etiam si aër interpositus inter ignem & hominem mutetur, homo tamen calefit, ergo tunc ignis operatur immediatè in distans, nihil operando in medio. Patet consequentia, quia tunc ille aër medius, quandoquidem mutatur ferè semper, non potest recipere calorem. Respondeo, aërem ibi non ita mutari vt calorem non recipiat, alias si aër non incalesceret, cur murus interpositus impediret calefactionem, & eam aër non impediret? Adde, posse etiam dici, tunc ignem nos calefacere non calefaciendo medium, quia lucem saltem in medio producit, quod dicam infra sufficere, vt possit immediatè in distans calorem producere.

Tandem dices: Quando aqua in igne calefit, profundum lebetis est frigidum, & aqua distans bullit, ergo ignis agit in distans. Sæpè audiui hanc experientiam circumferri; agrè tamen illam credo, nec faciliè video quo modo quis id possit experiri: nam manum immittendo per aquam bullientem, puto id non posse fieri, quia tunc manus adusta non esset apta ad talem experientiam; si verò cacabus ab igne separaretur & ponatur supra asserem vel aliquid aliud, omnia comburit. vnde ergo constat, fundum esse frigidum? Si tandem aqua effundatur, & tunc tangatur fundus (qui videtur optimus & vnicus modus pro hac experientiâ dignoscendâ) senti-

tur valde calidus, vt ex proposito propter hoc argumentum expertus sum. vnde ergo de illo Antecedenti constat? Sed transeat, admitto Antecedens, & nego consequentiam, Primò, quia ignis aliunde potest immediatè agere, calefaciendo collaterales partes cacabi, & per eas aqua. Cur autem fundus sit frigidus, non erit huius loci, videant id qui id credunt: quod enim dicitur de vaporibus frigidis terreis cadentibus ad fundum, vix habet probabilitatem; quis enim in purissimâ aquâ tot vapores & tam frigidos reperiret (præsertim quando iam applicatur cacabo calido) vt possint magni ignis vi resistere, & magis cacabum infrigidare, quam à summo igne possit calefieri? Credant hoc qui velint, ego certe non facile id mihi persuadebo.

Solet hic etiam locutio Angelica, quæ sit in distans, obici. Sed in materia de Angelis dixi, Angelum loquentem nihil physicè producere in audiente, quid autem sit locutio, ibi vide; pro solutione enim argumenti hoc sufficiet.

SUBSECTIO SECUNDA.

Causa operatur in distans, si simul in medium.

SECUNDA CONCLUSIO. Causæ creatæ possunt aliquid in distanti operari immediatè, si simul operentur in medio, vel licet nihil in medio operentur, si sint contiguæ cum causis operantibus in distanti. Hæc est P. Suarezij, & eorum quos supra pro secunda sententiâ retuli. Probat ad hoc manifestis experientiis, vt videatur à nemine posse negari. Prima sit: Quia si ardeat totus mons v. g. maior calor & in maiori distantia produceretur, quam si tantum arderent quatuor vel sex arbores priores, quæ sint lineâ rectâ versus nos; ergo ignis qui est post illas arbores, producit calorem in nobis, cum tamen illum non producat in arboribus mediis, quia hæc, cum sint etiam accensæ, non recipiunt calorem ab aliis arboribus, ergo, &c.

Respondebis Primò, illas arbores distantes non producere immediatè calorem in nobis, sed tantum conseruare calorem arborum quæ viciniore nobis sunt; conseruare inquam calorem, impediendo agentia contraria ne primas arbores infrigident. Sed contrâ, quia si tota arbor accensa sit, vel si accensa sint solum quatuor aut quinque coniunctæ, non habebunt in se minus caloris, quam si totus mons arderet; quia eo ipso quod habeant formam ignis, & ita extensam, habent calorem in summo; ergo illæ arbores non ideo in nobis producunt maiorem calorem, quia in se magis calidæ fiant ex consortio aliarum quæ retrò sunt, sed quia verè illæ magis distantes producant simul cum proximioribus immediatè calorem in nobis, nihil produciendo in arboribus immediatis, alioquin tantum calefacerent & in tantâ distantia illæ quatuor solæ, quam totus mons, quod aperte falsum est.

Respondebis Secundò, illum magnum ignem immittere in aërem scintillas & exhalationes igneas, quibus aër calefit. Sed contrâ, illæ exhalationes non mittuntur tot & tam magnæ à folis quatuor arboribus accensis, quam à toto monte accenso, ergo iam arbores distantes emittunt eas

exhalationes simul cum arboribus proximis, ergo iam poterit aliqua causa operari immediatè in distans. Nisi eas exhalationes dicas localiter ad nos accedere, tunc enim non habet locum hæc impugnatio facta. Ideò reicio eam solutionem. Secundò, quia tales exhalationes omnino impertinentes sunt, & sine illis calefit aër vicinus, & locum habet argumentum nostrum. Et ostenditur id in frigore, quod non emittit illas exhalationes: certum autem est, magis & in maiori distantia infrigidari aërem, si sit magna quantitas glaciæ simul, quam si solum esset superficies illius, licet ea superficies in se esset summè frigida.

Secunda experientia quæ à nonnullis afferitur, est in agentibus quæ non habent contrarium, v. g. in luce productâ ab eodem igne. Et vt vis huius argumenti percipiatur, pone vnâ faciem in fenestrâ, illuminabit quidem foris ad aliquod spatium, sed non magnum; ponas totum cubiculum esse plenum facibus, multò maior lux, & in maiori distantia produceretur foris quam antea, vt per se est notum, ergo illæ facies operantur immediatè in distans. Probat euidenter consequentia, quia in face quæ est in fenestrâ, non operantur, illa enim in se tantam lucem habet, ac ceteræ omnes, neque indiget aliis quæ propulsent contrarium, quia lux caret contrario, ergo tota lux maior quæ foris spargitur, oritur immediatè à facibus positâ retrò post illam quæ est in fenestrâ, saltem partialiter. Simile argumentum ponitur à nonnullis in fornacis igne in ordine ad calefaciendum, vbi etiam concluditur intentum. Sed ego illud in luce libentiùs pono, eò quod, cum careat contrariis, non possunt aduersarij eis contra nos iuari, ad eludendam villo modo vim argumenti, etsi (vt paulò antè dixi) etiam in habentibus contrarium vim totam retinet argumentum.

Huic instantiæ responderunt nonnulli, eandem delam non operari in distans, sed eam quæ est versus nos, ideo nunc maiorem lucem producere, quia totum, quod antea producebat versus oppositam partem, nunc versus nos producit; alia enim candela posita retrò subleuat istam primam, ne se defatiget versus illud latus. Verum hæc doctrina facile reicitur: peto enim, an hæc candela, quando erat sola, produxerit lucem versus nos solum per primam superficiem, quæ nos respicit, an etiam per interiores & vltimam ex aduersâ parte. Si hoc vltimum, ergo illa vltima superficies & partes interiores egerunt immediatè in distans, & nihil in medio; non enim vna superficies intendit alteram, & tamen egit in aërem qui post nostram hanc primam superficiem est, ergo. Si verò vltima superficies antea non egit versus nos, sed solum in oppositum latus, ergo etiam nunc eodem modo laborat ea superficies versus oppositum aërem, ac antea, ergo non magis nunc leuatur, vt nobis se ampliùs communit; ergo ea maior lux, quæ versus nos producit, prouenit immediatè à candelâ retrò positâ, ergo agit immediatè in distans, vt antea ego inferebam. Imò in vnicâ candelâ vim habet argumentum meum quod iam defendo: nam si ea esset mediâ ex parte minus crassa, si v. g. pars posterior auferretur, eo ipso versus nos etiam minueretur lux. Neque hic potest recurri ad eam

subleuationem; ea enim candela adhuc sic diuisa habet minimum duas superficies, vnam versus nos, alteram versus oppositum latus; ergo quæ nos respicit etiam nunc post diminutionem, non se occupat retrò, ergo versus nos potest tantam lucem producere quàm antea, ergo si nunc lux producta est minor, idè quia partes retrò ablatae etiam versus nos immediate in distans operabantur: alioquin si poneretur vna candela cum solis duabus superficiebus, deberet esse versus vtrumque latus tam magna lux, quàm si candela esset meo capite crassior, quod contra euidèntissimam experientiam esse clarè constat.

Hoc ipsum ostendo euidenter. Lychnus semper impedit lucem versus omnem partem; vnde quò minor est lychnus in aequali flammâ, eò lux est ad omnes partes clarior, ergo versus nos non solum producit lucem illa pars flammæ quæ est inter me & lychnum, sed & quæ est retrò, alioquin quid in me impediret lychnus? ergo illa pars operatur in distans, non operando in medio. Id ipsum clarè constat: si enim ponas duas candelas, vnam post alteram, & ponas chartam iuxta vnam, videbis vmbra lychni in ea charta; in aliis verò partibus, quæ lychno non respondent, sed flammæ, esse maiorem lucem; ergo quia candela retrò posita versus nos producit lumen etiam in parte quæ iacet post alteram candelam (neque hic est aliud necessarium, quàm facere experientiam) ergo operatur in distans.

Tandem reicitur, quia falsum est, quando candela non producit versus vnam partem, tunc augere effectum versus aliam, id enim est contra experientiam. Si enim ponatur corpus non reflexiuum retrò, tunc nec indiuisibile augebitur; si verò reflexiuum, tunc fateor augeri, id tamen non prouenit ex eo quòd non operetur versus alteram partem, sed ex reflexione.

Dices fortè: Etiam si ponatur corpus non reflexiuum, in illud saltem candelam operari, vnde non mirum, si versus alteram partem non operetur. Sed contra, rogo ergo dicas mihi, quomodo deberet fieri experientia? nam purum vacuum nos non possumus ponere, semper ergo debet poni corpus, quod licet in se aliquam lucem recipiat, impediatur tamen ne in tam magnam sphaeram candela operetur; & in tali experientia constat, non augeri lucem ex parte opposita. pone enim librum ad eam distantiam, vbi ex tenuitate lucis characteres non dignoscas, & experieris, siue candela illuminet oppositum latus, siue non, nullam penitus differentiam lucis in libro percipi.

Ad exemplum de frigore ferè eodem modo respondent hi, adduntque ex P. Aguillonio, probabilius esse, frigus non agere nisi per contactum. Prima pars solutionis impugnanda est ex immediate ante dictis. Secundam partem ego ferè non intelligo. Si enim dicant, frigus non agere nisi operando prius in immediatum passum, verissimum dicunt; sed in confirmationem huius, non fuisset necessarium adducere P. Aguillonium, id enim in omnibus agentibus omnes docemus, scilicet agens debere aliquid in medio operari, aut continuari, &c. Si verò dicant, glaciem v. g. non infrigidare nisi aërem qui eam attingit, & ab ipso frigore neget paulatim in alias partes aëris frigus produci, dicunt rem improbabilem, vt patet in

glacie, quæ non solum primam superficiem vitri aut corporis contingit, sed totum vitrum, & ea quæ sunt intus infrigidat, etiam si per vitrum, quia poris caret, nullum corpus transeat. Nec video ego diuersitatem, quoad hoc, inter propagationem lucis & frigoris, nisi quòd frigus propter contrarium, nec tam citò nec tam procul diffundatur quàm lux; remanet ergo ea argumenta à me facta totam suam vim.

Confirmatur Secundo exemplo solis producentis maiorem lucem per crystallum, quàm in aëre intermedio, quæ maior lux non potest produci à luce immediatâ crystalli, quæ est minor, ergo producit immediate à sole, ergo iam à causâ distante potest produci effectus immediate. Nec potest responderi, eam lucem non esse maiorem intensiue, sed solum extensiue, id est in pluribus partibus spatij, propter maiorem subiecti densitatem; non inquam, id potest responderi, tum quia si illa lux non dicitur maior intensiue, sed solum extensiue, etiam poterit dici meridiana lux non esse intensior quàm matutina sub aurora: nam proportionem seruata, eodem modo apparet maior lux per refractionem ex crystallo, quò lux meridiana maior quàm matutina. Adde, non esse plures partes corporis in crystallo densâ, quàm in aëre occupante idem spatium; quia (vt infra ostendam, & aduersarij contra quos hic ago fateantur) maior vel minor densitas non constituit in eo quòd in eodem spatio dentur plura vel pauciora indiuisibilia corporis. Tandem, quia in ipso aëre, vbi est æqualis densitas per refractionem, ex crystallo producit maior lux, quæ necessariò intensior est, nec potest id aliunde explicari.

Omitto alias rationes, quæ facile possent ab aduersariis eludi, quia hac in re nihil potest certo statui, nisi præcisè ex experientiis. Sed aliam experientiam adducunt nonnulli, quia quando lineæ rectâ solem intuemur, perstringitur oculorum acies; hoc autem non fit à luce immediatâ (alias, etsi solem non aspiceremus, deberemus id pati) ergo immediate à sole. Verum hæc experientia non vrget, quia dicunt aduersarij, radios solis non nisi lineâ rectâ à loco vnde veniunt, producere alios radios, etiam si aliam lucem producant (vt experientia constat) ad partem collateralem. Vnde fit, vt quando oculi nostri non aspiciunt solem, quia non sunt lineæ rectæ ad illum, etsi possint recipere lucem aliquam, non tamen recipiunt radios solares, quos recipiunt cum primùm solem aspiciunt, tunc tamen non eos recipere immediate à sole, sed à radiis solaribus qui sunt contigui immediatè oculis, sicut radij solares in aëre producti non proueniunt immediatè à sole etiam, sed ab aliis radiis superioribus, illi autem solares sunt soli qui perstringunt oculos. Nec video quòd maius mysterium pro præsentia questione sit de radiis in nostris oculis productis, quàm de productis in aëre lineâ rectâ; nec erat necessarium pro hac experientia nostros oculos defatigare solis intuitu, quia in radiis solaribus productis in ipso aëre sine tanto labore id cernitur, non tamen habet efficaciam pro nobis, vt ostensum est. Hæc ergo omisâ experientia,

Addo ego vltimam, in quâ non potest esse vel apparens tergiversatio. Magis grauat supra alferem v. g. maxima columna itans, quàm graua-

ret si sola media vel vltima pars illius columnæ esset supra mensam. Et clarius: pone maximum globum æneum, quis negabit illum magis aggrauare asserem à quo sustentatur, quam aggrauaret solum illud punctum, aut pars determinata globi quæ præcisè tangeret mensam? Da ergo, à globo illo frangi asserem, vel trudi inferius: illa fractio asseris & maior impulsus ei impressus à globo, non oritur adæquatè à solo puncto globi tangente asserem, vt per se est euident (alias, si illa pars separaretur à toto globo, eodem modo grauaret, quod est ridiculum) ergo prouenit à toto globo, ergo partes omnes globi distantes à mensâ vel asseri adhuc grauant illum immediatè. Nec hic potest responderi, illas partes distantes producere in vicinioribus qualitatem aliquam intensiorem, quæ postea sola immediatè grauet mensam: hoc, inquam, nec apparenter responderi potest, quia quælibet pars globi æquè est in se grauis intensius ac ceteræ, vnde in se non potest à ceteris intensiorem grauitatem accipere, nec enim punctum ferri in se grauius sit, quia coniungatur totius orbis ferro, quam si maneret solum; ergo illa maior grauitas & impulsus asseri impressus non procedit à maiori virtute intrinsecâ puncto tangenti, sed immediatè à toto globo, agunt ergo immediatè in distans omnes partes globi.

61 Dices: Illæ conducunt, vt contrarium facilius vincatur. Fateor, sed hoc faciunt immediatè in distans, & nihil operando in partibus ferri mediis, ergo. Eadem experientia est quotidiana in bilance, quæ velocius truditur quò plura pondera recipit, etiam si vnicum tantum ex illis immediatè tangat eam bilancem, & cetera sint vnum supra aliud.

Respondent nonnulli Primò, multa hic posse è Staticâ dici: sed hæc solutio, quamdiu quæ illa sint non ostendit, non facit fidem, alioquin cuilibet argumento responderetur. Multa hic possunt ex Astrologiâ, è Musicâ, &c. dici.

Secundò respondent, fortè globum aut columnam illam nihil producere in asserem. Sed hoc facile reicitur. cur enim asser frangeretur, si nihil contrarium in ipso produceretur?

Dices Primò, cum frangi resistendo. Sed contrâ, si nihil in asserem producitur quod eum grauet, cur resistit?

Dices adhuc: Resistit grauitati columnæ. Contrâ, ea grauitas nihil producit nec operatur in asserem, quomodo ergo ei resistit? cur enim, quando ex parte tango eandem columnam, non debeo resistere, etiam si coniunctus sum eius grauitati, nisi quia tunc in me non grauat: non enim me medio aliquo impulsu trudit, ergo si in asserem inferiorem tam nihil producit columna illa quam in meâ manu ex latere eum tangente, tam parum laborabit asser quam manus.

Dices rursus Tertio: Columna grauat in asserem. Contrâ, quid est illud grauare, seu conari ire deorsum, si nihil à se distinctum producit? Pone asserem esse inferiorem, columnam verò aliunde sustentari, tunc non grauat asserem, ergo grauare non est purè purè columnam esse grauem, & tangere sub se asserem, sed requirit actualem productionem impulsus trudentis asserem. Ratio à priori est, quia qualitates quantumuis contrariæ, numquam nocent passio per solam

iuxta-positionem, si in passio nihil producant. Impediatur ignis operari in stupam, certè etiam si hæc in mediis flammis sit, numquam destruetur vel in minimo laedet.

Fortè respondebis, à me alibi doctum, posse duo agentia contraria æqualia in vi resistitiuâ vnum alteri resistere, etiam si vnum non agat in alterum; ergo etiam si columna nihil agat in asserem, neque è contrario potest asser resistere columnæ. Sed hæc euasio dupliciter præcluditur: Primò, quia saltem quando asser frangitur, patitur aliquid à columnâ, tunc enim deicitur suo loco, & tunc iam non actu resistit; eo ergo impulsu tunc producto meum impellitur argumentum, nam ille producit à columnâ totâ, etiam à partibus distantibus, ergo. Secundò idem reicio: nam nos quando sustentamus manu globum grauem, non solum resistimus non cedendo è loco, sed positiuam grauitatem & impulsu illius globi percipimus, & excusso globo manus adhuc dolet; ergo aliquid produxit in nobis globus, ergo etiam produxit in asserem, licet hic, quia insensibilis, non doluerit, nec id percepit.

Quòd si dicas, asserem agere in columnam seu globum eam sustentando, seu conseruando eius vicationem; in primis teneo intentum: non enim solum illud punctum asseris, cui columna seu globus innititur, sustentat eam vicationem, sed concurrunt asser secundum totam suam crassitiem, ergo operatur immediatè in distans; nam aliæ partes distantes non dant vicationem illi puncto, sed omnes immediatè conseruant globum. Non ergo potest negari ibi actio in distans.

Secundò-principaliter respondent, posse dici, vnam partem columnæ agere in immediatam, & hanc in inferiorem, vltimam verò immediatè in asserem. Sed neque hæc solutio potest sustineri: nam grauitas est æqualis in omnibus punctis columnæ, ergo vnum punctum non intendit grauitatem alterius. Sed neque intendit impulsu: nam vna pars fortè non impellit aliam, non enim eam à se reicit, nec conatur ex suo loco alteram partem sibi vnitam pellere, vt se in locum illius constituat; vnde est probabilissimum, vnam guttam aquæ non grauare in aliam, sed omnes immediatè in corpus distinctum, à quo tandem sustentantur. vnde alibi ostendi, vas ligneum plenum aquâ, & occlusum, non descendere ad fundum, quia aqua interiùs existens non conatur descendere infra aliam aquam à quâ vas sustentatur.

Sed quidquid de hoc sit, Secundò ostendo, impulsu non intendi successiuè per partes columnæ, sed immediatè ab omnibus produci grauitatem in asserem. Nam quando in bilance v. g. ponitur iacens baculus aliquis, aut pondus aliud longum, eodem modo trudit bilancem ille baculus iacens, ac si omnes eius partes posite fuissent vna supra aliam, & intra bilancem, vt certa experientia docet: atqui tunc vltima pars baculi non trudit aliam vicinior bilanci, tum quia ambæ æqualiter distant à centro, & consequenter neutra in alterius locum conatur se ponere, tum quia æqualiter vna impedit ne altera cadat, ac è contrario: cur ergo ex medio baculo extanti extra bilancem vltima pars grauabit penultimam æqualiter iacentem, quam è contrario: grauante autem

autem omnes bilancem, ergo id non fit deriuato ex vnâ in alteram impulsu vsque ad vltimam. Confirmo: demus æqualiter baculum illum extare extra bilancem ex vtraque parte, veniat impulsus ad bilancem ex vnâ parte, ille est vt octo v. g. ex alterâ parte venit æqualis vt octo, neuter poterit ab alio intendi, quia simile non agit in simile, ergo non intendetur in vno puncto baculi ille impulsus, vt obiectio dicebat, sed immediate grauat bilancem. Confirmo Secundo clariùs: sint duo baculi non vniti in bilance, vnus non intendit impulsu in altero, & tamen eodem modo grauant bilancem ac si esset vnus baculus, ergo ea grauat non fit per eam deriuationem impulsus ex vnâ ad alteram partem corporis grauantis, vsque ad eam quæ solum tangit bilancem, sed immediate fiet ab omnibus partibus corporis grauantis in altero sustentante.

Multæ aliæ possent experientia pro hac parte adduci, sed hæc sufficiant. Hæc aliquantulum in hac veritate suadenda, quia nonnulli recentiores fortiter ei aduersari conantur, putantes nullum agens naturale operari, nisi in parte sibi immediate vicinâ. Sed iam quid hi pro se afferant, videamus.

SUBSECTIO TERTIA.

Obiectiones aliquæ solutæ.

OBIECIUNT: Prima superficies ignis est tam calida ac secunda & tertia, ergo poterit tantum calorem producere in aëre sibi immediato, quantam omnes tres superficies coniunctæ, ergo sola illa, & non partes remotiores, producent calorem in aëre. Respondeo, non solum conducere ad productionem caloris, intensificationem agentium, sed etiam extensionem: nisi velis dicere, tantum illuminari cubiculum ab vnâandelulâ, quantum à facie; vel tam procul & fortiter calefacere vnicum carbonem accensum, quam innumerabiles æquales inter se & coniunctos. Cuius rei rationem si petas, non aliam dare teneor, nisi experientiam: dabo tamen, quia scilicet creata virtus est finita & limitata; vnde quando non inuatur aliis, minus potest quam adiuta, partiuntur enim tunc operationem. Cur enim, etsi tu sis tam fortis quam Petrus, non potes solus physicè columnam mouere, potes tamen cum Petro: vel cur vno homine solo clamante in foro, non auditur procul sonus, si autem omnes clament etiam æqualiter, auditur clamor ad magnam distantiam? Non liceat ergo de hac re dubitare, nisi sensibus carenti.

Obiicies Secundo: Ergo totus aër suâ humiditate agit in nos, ex quo sequitur, valdè nos ab illo humectandos, contra experientiam. Respondeo in primis, hoc argumentum etiam esse contra aduersarios, ad mittentes, maiorem ignem magis calefacere quam exiguum, siue hoc proueniat ex eo quod agit in distans, siue aliunde: ergo aër quod maior fuerit, debet nos magis humectare, etiam si non operetur in distans. Secundo respondeo, à me ostendendum infra, aërem non esse summè humidum. Tertio, esse sub lite, an humor & siccitas sint qualitates operatiue; imò, an sit quid distinctum à corpore fluido & non fluido. Quarto tandem, quidquid illud sit, dico,

à calore solis, & à terræ accidentibus contrariis, aërem hunc retardari & impediri, ne in nos ita fortiter agat, imò ne in se ipso de facto qualitates habeat valdè intensas, quod experientia ostendit: aër enim nobis immediatus ita est temperatus quoad humorem & siccitatem, vt sapè eum non sentiamus; deberemus autem, saltem in tuâ sententiâ, aërem immediatum sentire, etiam si qui distat non ageret in nos, vt tu contendis. Et idem communiter solet esse de calore & frigore.

Obiicies Tertio: Actio est vnio inter passum & agens; sed vnio requirit indistantiam, ergo & actio. Respondeo, actionem solum metaphoricè esse vnionem, vnde non requirit idem quod vnio rigorosa. quare sufficit approximatō mediata, ratione effectus in medio producti, attractione alicuius partis ipsius causæ.

Obiicies Quarto: Ad operandum requiritur existentia, ergo ad operandum hic requiritur existentia hic; sicut ad operandum hoc tempore, requiritur existentia in eodem tempore; ergo causa quæ est alibi, & non hic, non poterit hic immediate operari. In hoc argumento æquiuocationem grauem committunt hi Auctores, confundunt enim vocem illam *hic*: certum enim est, illud *hic* vbi est causa, non esse illud *hic* vbi est effectus, quia non sunt in eodem loco, sed in duobus, etiam si vicinis, quæ propterea crasso modo possunt sub vno *hic* comprehendere, sed non Philosophicè. Ergo sicut hi, etiam si operatio sit in puncto *A*, non requirunt, causam esse in puncto *A*, sed dicunt, sufficere si sit in puncto *B*, ita ego dicere possum, sufficere, etiam si sit in puncto *C* distanti, dummodo operetur in puncto *B*, aut sit vnita cum agente existente in eo puncto *B*. Exemplum autem de duratione te iugular, quia ad operandum debet causa in eodem instanti existere in quo est effectus, & non sufficit immediate antè existisse, aut immediate post existuram; ergo nec sufficit ad operandum, esse contiguum effectui, sed requiritur esse in eodem loco, & penetratum cum effectui, quod merito à te negatur. Respondeo ergo, argumentum à duratione ad vocationem nullum esse. Disparitas est manifesta: quia nisi causa actu existat, non potest actu continere effectum, nec formaliter, nec virtualiter; vnde non potest operari nisi sit in eo instanti, in quo est effectus. Vt autem causa contineat in se virtualiter vocationem quam communicat effectui, illum hic producendo, non requiritur vt ipsa causa existat hic, sed sufficit si absolute existat in rerum naturâ, vt patet in Angelo & in animali se mouente, quod habet virtutem ad ponendum se in alio loco, etiam si proprii naturæ, antequam se moueat, adhuc non habet eam vocationem in illo.

Sed hinc insurgit quinta obiectio: Ergo etiam si nihil causa operetur in medio, neque coniuncta sit cum passo mediis aliis partibus ipsius causæ, poterit in distans immediate operari contra primam Conclusionem. Probatur sequela, quia operatio in medio, vel coniunctio cum aliis partibus agentibus, nihil prorsus videtur conducere ad operandum in distans. Fateor, à me nullam reperiri sufficientem rationem disparitatis à priori; verum experientia illam docet: videmus enim (vt constat ex dictis in primâ Conclusionem) non posse agens immediate in distans operari, propter

propter experientias ibi adductas, nisi aliquo modo continuatur cum effectu. Videmus præterea, eo ipso quod continuatur cum effectu, posse immediatè in distans operari, ut in hac secunda Conclusionè probatum est. Quæ autem sit ratio harum experientiarum, nisi natura ipsorum agentium, ego non video: sicut, quero à te, cur adamas non sit operatius alterius adaman- tis, sic verò ignis alterius ignis; certè non aliter respondebis, nisi quia istæ sunt harum rerum nature, quas experientia sola nobis ostendit. Idem ego tibi in præsentem respondeo.

Tandem obieciæ Paulum 17. Actorum, ex operatione Dei in nobis probantem præsentiam illius in nobis: *Non longe abest ab unoquoque nostrum, in ipso enim vivimus, & movemur, & sumus.* P. Valquez 1. Parte disputat. 18. num. 14. & Hurtadus supra §. 86. rectè explicant hunc locum non de præsentia physica in nobis, sed de præsentia intentionali, quia faciliè potest à nobis cognosci, cum nos ab ipso dependeamus; causa 68 autem faciliè cognoscitur ex effectu. Imò omnes tenentur admittere, ex prædicto loco non probari intimam præsentiam physicam Dei in nobis, quia nullus requisivit causam esse intimè præsentem seu penetratam cum effectu, ut illum produceret, neque ipsi aduersarij, sed summum requisivere contiguitatem cum illà. Deus autem intimè est omni creaturæ penetratus. Alius Psalmista locus coincidere videtur cum prædicto Pauli, Psalmo 138. *Si ascendero in calum, tu illic es: si descendero in infernum, ades. Etenim illic manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* ubi præsentiam Dei in omnibus locis intulit Psalmista ex operatione Dei in omnibus illis. Respondèdo, non contendi à Regio Psalte his verbis, se non posse fugere præsentiam physicam Dei, sed non posse fugere vel à cognitione Dei, quod rectè probatur ex eo quod ubique à Deo conferretur; vel quod non possit fugere Deum, ne ab ipso puniatur pro peccato, ad quod per accidens se habet, quod Deus sit præsens ubique, dummodò ubique eum conferret, ideoque & possit eum punire.

69 Rogabis, utrum agens possit producere in distans immediatè aliquem effectum, cuius similem non produxerit in medio, v. g. an sol, qui in corporibus celestibus non produxit calorem, sed solam lucem, possit immediatè in aère calorem producere. Negant aliqui, quia produxisse aliquid in medio, dummodò non sit eiusdem rationis cum eo quod in distanti producitur, videtur se habere omnino per accidens ad productionem in distanti, sed si nihil produxisset in medio, non posset in distanti operari, ergo nec poterit, etsi producat aliquid in medio, si tamen illud sit diuersæ rationis. Nihilominus censeo, ut causa possit in distans operari, sufficere, produxisse aliquid in medio, etsi diuersæ rationis: nam quod sit eiusdem vel diuersæ rationis effectus in medio productus, videtur se habere omnino per accidens, quia non addit causæ maiorem virtutem effectus similis, quam dissimilis, sed producendo aliquid simile in medio, potest in distans operari, ergo & producendo aliquid diuersum.

70 Confirmatur in sententiâ adstruente gradus dissimiles inter se, potest sol producere in crytallo octavum gradum caloris v. g. etsi illum non pro-

duxerit in medio, sed solum tertium vel quartum, qui sunt dissimiles octavo. Ad oppositam rationem nego, se habere omnino per accidens effectum in medio productum, etiam si sit diuersæ rationis, conducit enim ad hoc, ut ratione illius causa aliquo modo approximetur passo, neque ad aliud conducit effectus similis in medio productus.

ULTIMA CONCLUSIO. De potentia absolutâ poterit produci aliqua causa tantæ virtutis, ut possit immediatè in distans operari, nihil operando in medio. Moueor, quia in causis, quæ de facto dantur, præcisè id requirimus experientiâ ducti, non quia aliqua ratio detur, probans, contrarium dicere repugnantiam; sed causas, quæ de facto dantur, id requirere, non est sufficiens fundamentum ad asserendum, id etiam requiri ab omnibus causis possibilibus (ut sæpe in simili diximus) non ergo negandum est, posse de potentia absolutâ produci à Deo aliquam causam immediatè in distans operatiam, quin aliquid operetur in medio; & hoc do Scoïstis supra impugnatis.

Non defuit nonnullus recentior, qui impatiens hanc nostram sententiam solâ experientiâ suaderi rationeque à priori destitui, cum diu se torfisset, non aliquid peperit maius, quàm hoc. Ait ergo, partes spatij habere inter se essentialè connexionem, unde inferet, Ergo actio non potest transire ab extremo ad extremum sine medio. Hæc ille. Verùm quis non videat, hæc pura esse verba? In primis enim, spatium reale nullum aliud est, nisi corpora in ipso existentia, aër, lapis, &c. Atqui aër non habet necessariam connexionem cum lapide. Falsum ergo Antecedens de connexionem partium spatij. Confirmo & expli- co: non quia ego sim iuxta ignem, vel quia inter nos stet murus, ego habeo cum igne maiorem aut minorem connexionem, cur ergo in vno casu actio poterit ab igne ad me saltare, in altero vero non? Vel si vis clariùs, tolle inde ex medio 72 corpus omne, & relinque vacuum, quid est tibi in medio quod habeat vel careat connexionem? Demus, me per vacuum accedere, quomodo iam sunt partes spatij connexæ mecum, quæ antea non erant? Secundo, hic Auctor se ipsum destruit, concedit enim nobiscum, remotiores partes ignis agere immediatè in distans, rogo ergo iam, Si partes spatij sunt essentialiter connexæ, quomodo illa actio ab igne distanti transiit sine medio? Tertio, quæ consequentia est, Partes spatij sunt inter se connexæ, ergo actio non potest transire ab extremo ad extremum sine medio? Si inferret, Ergo vna pars non potest separari ab altera propter connexionem, bene inferret. At quid ad actionem, quæ non curat eam connexionem partium spatij inter se, sed solum attendit subiectum in quo debet recipi? Et ut certius tota hæc ratio ruat (si quando potuit stare) adverte, approximationem localem nihil aliud esse, quàm vocationes illas naturæ suæ sibi vicinas, quæ vocationes non sunt vllò modo operatiuæ. Iam ergo quero, quid conducit ut ignis produ- 73 cat in stupâ alium ignem, stupam habere vocationem A. seu esse approximatam igni, quod idem est? quid, inquam, conducit magis, quàm habere vocationem B. paululum distantiorem? vel quæ ratio à priori huius potest dari, nisi sola

expe-

experientiā? vel quid huc facit connexio partium spatij, ut ex ea inferatur, requiri magis hanc vicationem quam illam? Constat ergo, huius Conclusionis a nobis rationem a priori non posse reddi, sed in experientiam reuocandam esse.

SVBSECTIO QVARTA.

An approximatō Cause cum passo debeat esse in priori naturā ante operationem.

Vix vllus est, qui in hac quaestione hareat; omnes enim supponunt tamquam omnino certum, approximationem debere esse in priori naturā ad effectum. Ego tamen puto, hic esse maximam difficultatem: & quidem ferē euidenter contrarium ostendo. Et prius duobus verbis fundamentū commune propono. Est autem hoc: Ignis non potest calefacere passum, nisi sit illi proximus, ut ostensum est totā hac Sectione; ergo approximatō est conditio, ergo debet esse prius naturā ad operandum. Hic est totus discursus, ex quo ego sic argumentor: Sicut ignis non potest calefacere passum distans, ita neque animal potest mouere corpus distans, nisi aliquid producat in medio: eadem enim est de igne ad calefaciendum experientia, quā de animali ad mouendum corpora: sed hoc non obstante, ut animal moueat corpus, non requiritur pro priori naturā approximatō, sed sufficit si ea sit in toto eo instanti quo mouetur; ergo similiter, ut ignis calefaciat, non requiritur pro priori naturā approximationem, sed sufficit si eam habeat in toto instanti reali. Maior & consequentia sunt euidentes. Minor probatur, quia pro priori naturā, antequam corpus moueatur, non habet vicationem, ergo nec approximationem, quia approximatō consistit formaliter in vicatione.

Respondebis Primō, differentiam esse manifestam, quia per motum producit ipsa vicatione, & consequenter non potest praesupponi ad motum: at per calefactionem non producit vicatione, unde haec debet supponi prius naturā ad ipsam calefactionem. Sed hanc euasione facile ego praeludo: nam licet per motum producat ipsum vbi, non propterea ego possum hinc mouere corpus existens Roma, sicut ignis non potest calefacere etiam hinc passum existens Roma; ergo etiam ad mouendum requiritur indistantia, quaecumque illa sit. Dico ergo, sicut me ad mouendum corpus indigere indistantiā ab illo, saluatur sine eo quod ea indistantia sit pro priori naturā, ita ignem indigere approximatione ad calefaciendum, saluabitur sine eo quod talis approximatō sit pro priori naturā. Tua autem solutio ostendit quidem, ante calefactionem posse intelligi approximationem, quā non potest intelligi ante motum: at, quod debeat necessario praestelligi, eo quod ignis non agit in distans, nullo modo ostendit; nam etiam ignis non mouet in distans, & tamen non praerequitur approximationem prius naturā.

Respondebis Secundo, pro priori naturā ante motum supponi mouens approximatum negatiuē, quatenus non supponitur distans. Sed contra Primō, dic etiam idem in igne ad calefaciendum, scilicet illum supponi non positiuē approximatum passo, sed negatiuē, quatenus non sup-

ponitur distans: hinc autem ego infero, approximationem positiuam non esse requisitam in priori naturā, ut contendo, & a te negatur. Secundo eam solutionem reicio, quia etiam si ego hinc mouerem corpus existens Roma, pro priori naturā essem indistans negatiuē ab illo: nam antequam illud mouerem, corpus illud non haberet vicationem, eam enim acquirit per motum, ergo ante illum motum esset indistans negatiuē: nam distantia positiua prouenit ex positiua vicatione, quā in eo priori tam non est si mouerem hinc corpus mihi Praga vicinum, quam si mouerem Romanum, &c. est contrario. Ergo ad mouendum aliquid amplius requiritur quam ea indistantia negatiua. Videas iam tu, quid illud sit, quandoquidem non est ipsa positiua vicatione, quā posterius producit. Et hoc etiam dicere poteris in igne in ordine ad calefaciendum passum, sine positiua approximatione pro priori naturā.

Secundō idem intentum probo ex impulsu. Vt enim quis imprimat corpori impulsu, &c. debet esse approximatus non minus, quam ut calefaciat, at non propterea requiritur approximatō illa pro priori naturā, ergo neque ad calefaciendum requiritur. Consequentia est bona ex proximē dictis, & adhuc melior quam praecedens, quia impulsus est qualitas absoluta, sicut calor; neque est ipsamet vicatione, sicut quā producit per motum. Minor autem probatur: nam si ante te productionem impulsus supponeretur corpus vbiatum, non posset eo instanti moueri, quod est manifestē falsum; nam per impulsu illum producit motus in corpore recipiente, ergo ante impulsu non supponitur corpus approximatum.

Huc argumento posset responderi, corpus recipiens impulsu non moueri in eo instanti quo illud recipit, aliās in eo instanti elongaretur a corpore producente, & tunc agens ageret eo instanti in distans, quod repugnat. Sed haec solutio valde est difficilis: nam ille impulsus naturā suā est productiuus motus, ergo illum producit in eo primo instanti in quo existit. Patet, quia in eo nullum inuenit impedimentum in passo, cur ergo non illud mouebit? Ad illud verō de separatione posset responderi, corpus imprimens impulsu semper aliquantulum moueri simul cum corpore quod recepit impulsu, ideoque etiam si in primo instanti moueatur corpus, non ideo separandum ab impellente. Haec tamen vltima solutio non videtur sufficiens: cur enim non poterit Angelus vel animal, immotum in se, producere impulsu in aliquid aliud? Tunc autem elongaretur corpus in eo instanti ab ipso impellente, & consequenter eo instanti produceretur impulsus in distans, quod videtur repugnare dictis a nobis totā hac Sectione de propinquitate inter causam & effectum. Ideo putarem veram esse solutionem paulō ante datam, scilicet non moueri corpus in eo instanti quo recipit impulsu. Et ad replicam factam contra illam, dico, tunc esse impeditum tale corpus, eo quod, ut accipiat impulsu, debet eo instanti reali coniunctum esse impellenti, sicut eo instanti quo pila tangit murum, non recedit ab illo, sed in sequenti.

Addo tamen, adhuc meum secundum argumentum habere vim: nam licet ex eo capite non probetur,

probetur, pro priori naturæ ante impulsu non esse vibrationem corporis, probatur tamen, ex eo quod eo instanti, quo quis habens in manu lapidem, est indifferens ut moueat lapidem simul cum manu, est etiam indifferens ut lapidem propiciat à se; sed pro eo priori quo est indifferens ad se mouendum, non supponitur approximatus lapidi (ut ex primo argumento constat) ergo nec pro priori ad producendum impulsu supponitur necessariò approximatus. Confirmo in Angelo, qui eo priori naturæ, quo vidit se esse potentem producere impulsu in lapidem, videt etiam se posse inde moueri, ergo nondum videt suam vibrationem quā approximetur lapidi, ergo pro priori naturæ ad producendum impulsu non requiritur ea approximatio, ergo neque etiam requiritur ad calefaciendum vel illuminandum, iuxta dicta in primo argumento.

Vides communem sententiam non adeò esse certam, & magnam esse dubitationi locum. Id eò puto dicendum Primò, requiri ad operandum in passum approximationem saltem eo instanti reali, quo est operatio. hæc pars sufficienter probata est suprà in hac Sectione. Secundò dico, non requiri eam esse pro priori naturæ ante operationem. Hæc secunda pars meo iudicio probatur euidenter ex dictis in hac Subsectione, & confirmatur: Nam argumentum, quo probamus requiri approximationem, solum est experientia, quā videmus non fieri operationem in distant; at ista experientia non suadet, eam approximationem debere esse prius naturā, aliunde autem non est vnde id possit probari, ergo.

10 Dices: Calefactio pendet ab approximatione, hæc autem è contrario non pendet à calefactione, ergo approximatio est prior naturā; in hoc enim consistit prioritas naturæ. Respondeo Primò, calefactionem pendere ab approximatione non ut ab antecedente, sed ut ab aliquo concomitante, sicut vnio animæ ad corpus pendet ab approximatione vtriusque, non tamen ut ab aliquo antecedente naturā: non enim prius intelligitur vibratio quā intelligatur vnio; nam quando se mouet animal, vel quodlibet aliud ens mouetur, non est prius naturā motus & approximatio quæ per motum fit, quā sit vnio, etiam si vnio pendeat ab approximatione, hæc autem non pendet ab vnione. & eiusmodi sunt multa exempla. Secundò respondeo, in eo sensu quasi independentiæ dici posse, approximationem esse priorem calefactione, id est, posse illam existere sine hac, non autem è contrario.

81 Nos autem non loquimur de prioritate in hoc sensu, sed ut debeat intelligi quando causā concipitur potens operari iam approximata passu; & hoc non esse necessarium, manifestè ostensum est à me, sicut voluntas in quodam sensu est prior quā intellectus, quatenus magis necessariò connectitur cum animā quā ipsa intellectus, non tamen est prior prioritate naturæ spectante ad causalitatem; non enim concipitur necessariò ex parte causæ completis illam in ratione potentis operari. Tandem respondeo, etiam calefactionem esse independentem ab hac vibratione & approximatione: quæcumque enim sit approximatio, siue hic siue alibi, calefactio erit eadem omnino.

Dices Secundò: Si ergo non requiritur prius

naturā approximatio; cur non possum operari in passum distans? Respondeo, quia tunc non possum fieri præsens illi passu; ad operationem autem vel debet supponi approximatio, vel saltem concomitari. quando verò passum est distans, neutrum potest esse, & consequenter nec operatio poterit esse.

Tandem pro exactâ huius rei intelligentiâ aduerte (quod & infra iterum notabo) ad motum localem, v. g. ad pontem Pragensem, pro priori naturæ non requiritur approximationem, quia hanc acquiro per ipsum motum in pontem; requiritur tamen ut pro instanti reali præcedenti fuerim prope pontem: vnde alibi infero, etiam esse conditionem ad operandum aliquid, quod iam non est quando fit operatio, quod pauci obseruant, vel vix vllus. Hinc infero, ignem qui in instanti A. fuit procul à me, non posse me calefacere in instanti B. non quia pro priori naturæ non sit mihi præsens, sed quia eò quod præcesserit ita distans, non potest in eo instanti, nec pro posteriori naturæ mihi esse præsens, & consequenter nec potest tunc me calefacere. Vnde concluditur, ad calefaciendum sufficere, si eodem instanti sint simul, siue ea approximatio sit prius naturā, siue concomitanter, siue etiam posterius, sicut vnio requirit rerum vnitatum approximationem: non tamen est necessarium, ut semper ea approximatio sit prior, ut ostendi suprà euidenter; sed sufficit, si vel prius, vel simul, vel posterius naturā sit. Nec magis actio petit approximationem, quā eam petat vnio, ut ex terminis patet.

SECTIO VII.

De prioritate inter Causam et Effectum.

PRIORITAS (& consequenter coexistentia & posterioritas, sunt enim inuicem correlatiua) est triplex: alia temporis, quæ consistit in eo quod vna res existat & duret in tempore ante aliam. Hæc prioritas est in causis respectu effectuum sæpe reperitur, ut in Deo respectu nostri, habet se tamen per accidens ad cauandū: dummodò enim causā existat eo instanti quo operatur, parum refert antea extitisse aut parum impedit non extitisse. Ideò hæc prioritate omisâ, ad rem nostram deueniamus. Alia est ergo prioritas originis, seu à quo. Tertia est prioritas in quo, quas oportet explicare.

Quidam ex recentioribus docet Primò, prioritatem originis è regione opponi prioritati reali temporis. Hoc tamen mihi videtur apertè falsum, quia prioritati reali temporis opponitur directè posteritas realis temporis, prius enim & posterius opponuntur in suo genere; at duæ prioritates vna in vno genere, alia in alio, non opponuntur, sed habent se omnino disparatè & impertinenter (ut ex terminis constat.) Secundò idem docet, prioritatem originis dicere omnimodam simultatem naturæ, ut patet in diuinis, ubi Pater æternus, qui prior est origine Filio, est necessariò simul naturā cum illo, quia non potest concipi Pater existens, nisi etiam Filius concipiatur existens. Hæc doctrina etiam displicet; aliud enim est prioritatem originis non petere priori-

ff tatem